

camps i les dones i criatures en uns altres. A nosaltres ens va tocar en un prop de Chârtres, a uns 80 kms. de París.

I mentre estaven en els camps, es mantenien els càrrecs?

No. Els càrrecs pràcticament van desaparèixer. Això dels camps de concentració va durar un cert temps; concretament per nosaltres fins al juliol del 39. Recordo el 14 de juliol que és Festa nacional a França, haver-lo passat al camp perquè aquell dia ens van donar postres. Nosaltres vàrem poder sortir poc temps després. Ens vam quedar a viure en un poble proper a Chârtres, "Annay sous Anneau", un poble rural, de pocs habitants, on el meu pare treballava com obrer agrícola. Allà ens vam quedar fins l'any 46, quan vàrem anar a viure a les afores de París.

Quan es va iniciar vostè en la política? Arrel del seu pare o per consciència pròpia? Tenia consciència que estava exiliat?

No tinc un moment determinat; és un procés que et vé ja lògicament. Es a dir, quan jo tenia set anys al camp de concentració, em vaig jurar que tornàrem a guanyar, i per a mi guanyar era tornar a restablir la Generalitat.

A set anys no es fa política; cap als catorze hi penses bastant, participes en alguna manifestació, ... Es un procés; no puc determinar un moment ..., és la meva vida.

Com va entroncar amb la branca política catalana?

A Annay sous Anneau hi vivien uns altres catalans exiliats que bé perquè eren joves o perquè estaven casats, però les seves dones s'havien quedat a Catalunya, es trobaven sols allà i veníen molt a casa. A casa es parlava sempre català i bé, els amics eren aquests i es creava una espècie de caliu. Això també et porta a una certa línia política diguem-ne, o et va creant una certa mentalitat. Escoltàvem la ràdio, per saber com anava la guerra mundial, perquè ens pensavem que amb l'esclafament del nazisme tornàrem aquí.

Després, quan vaig ser a París, naturalment, a través del Casal Català que tenia bastanta força en aquell moment (força

en gent, activitats, etc. ...) Allà al Casal hi havia totes les forces polítiques, fóssin quins fóssin els partits, i d'aquesta manera vaig anar adquirint una certa consciència política.

Hi havia president a l'exili? Com ho arribà a ser el Sr. Tarradelles?

El Sr. Tarradelles estava a París en aquell moment, però no era President. El president era el Sr. Josep Irla, un home de Sant Feliu de Guíxols, perquè havia estat el vicepresident primer del Parlament; aleshores, amb la mort de Companys, va ocupar el càrrec de President.

En Tarradellas era el secretari general d'Esquerra Republicana. Després, quan el Sr. Irla, cap a l'any 54 (no recordo exactament la data) es posà molt malalt, anomena en Tarradellas com a conseller primer. Després es vàren reunir els diputats del Parlament de Catalunya que quedaven, a Mèxic on n'hi havia molts i vàren escollir en Tarradellas com a president de la Generalitat a l'exili.

Vostè també va fer un viatge a Mèxic, més tard, per encàrrec del Sr. Tarradellas ...

Vaig fer un viatge a Mèxic, cap al final de l'exili, que per a mi no era tal exili perquè jo vaig venir a Catalunya sempre. Jo no estava exiliat; bé tenia un carnet de refugiat polític, però això de refugiat polític als set anys, oi?

Vaig fer un viatge a Mèxic l'any 75 per encàrrec d'en Tarradellas per veure el president del Parlament Republicà, per establir certs acords, etc. ...

Feia de secretari del Sr. Tarradellas?

No, jo era un home de confiança, en Tarradellas tenia el seu secretari; jo no estava assalariat, per entendre'ns, jo tenia la meva feina particular però tenia gran amistat amb ell. Ens vàiem molt sovint perquè ja havia sigut amic del meu pare anteriorment i tot això féu que treballés amb ell, però no era un secretari. Hi havia certes coses que em demanava si les podia fer, i jo les feia.

Com es veia la vida catalana des d'allà?

Bé. Era una miqueta difícil. Hi havia dues postures: els que

veníem ordinàriament i els que no havien vingut mai. Clar que els que no havien vingut mai exageraven la nota; pensaven que Espanya o Catalunya estava igual que als anys 40, al final de la Guerra. No s'adonaven del boom econòmic dels anys 60, i es pensaven que la gent tenia dificultats per a viure. Nosaltres que veníem de tant en tant, dèiem: "és que els catalans són més rics que la gent d'aquí" i quan dèiem això, més aviat passàvem per franquistes; era mal vingut que diguéssim això, però era la realitat.

A què éren degudes les seves anades i vingudes?

Venía per reunions. No vaig poder venir sempre perquè no havia fet el servei militar, i durant uns quants anys, si hagués vingut m'haguéssin detingut.

La primera vegada que em van donar el passaport va ser a l'any 59. Val a dir que quan me'l van donar em va fer una mica de por perquè vaig pensar "vas allà i et poden detenir" Algú del Casal em va dir: "vés al consolat que hi ha gent que hi treballa ja en temps de la República, que hi són sempre" I hi vaig anar; els hi vaig ensenyar i em van dir que amb aquell passaport podia estar tranquil, que m'hi podia quedar sis mesos perquè a la foto no s'apreciava que no havia fet el servei militar. "Oi que vostè no té ganes de presentar-se a les autoritats? -em van preguntar. I aleshores em van dir que evités d'anar al meu poble on em poguéssin reconèixer perquè em podrien denunciar.

Vaig venir a La Roca sols un dia, anava a Cubelles a casa d'uns familiars.

Després van anar passat els anys i vaig venir sempre. Feia uns quatre o cinc viatges a l'any i em quedava a l'estiu fins un mes i mig.

En aquells moments que vostè venia, les reunions eren clandestines, oi?

Sí, les reunions eren clandestines. Aquí vaig conèixer en López Raimundo que va ser Secretari General del PSUC. Ell estava amatat. Això crea una certa amistat, perquè ell m'hauria pogut denunciar i jo a ell també.

El motiu de les reunions era per